

надалі втрачає свій потенціал і без радикальних трансформацій, зміни технологічного укладу й розвитку вертикальної інтеграції, криза тільки поглиблюватиметься.

Водночас значні розбіжності між рентним складником валового внутрішнього продукту і рівнем усупільнення рентних надходів є наслідком деструктивної рентиорієнтованої поведінки на секторальному рівні. Зокрема, за даними Б. Данилишина, близько 80 % річних фінансових потоків, які формуються внаслідок використання природно-ресурсного потенціалу України, не контролюються державою й не вилучаються до бюджету [1, с. 5]. Непрямі оцінки масштабів цього явища також можна одержати завдяки аналізу структури валової доданої вартості, різниці в рівнях рентабельності сировинних, переробних й обслуговуючих галузей тощо. Так, у структурі сукупної валової доданої вартості України у 2018 р. 12,0 % припадало на сільське, лісове та рибне господарство, однак частка аграрного сектора в структурі валового прибутку (змішаного доходу) становила 18,6 %, а в чистому прибутку – 23,1 % [2]. Така значна різниця на рахунку виробництва й утворення доходу в системі національних рахунків зумовлена невиробничим, рентним характером фінансових результатів, усупільнення якого нині немає.

До того ж, через непослідовність реформ, рента вилучається і усупільнюється менше ніж на дві третини від створеного обсягу, що призводить до значних втрат доходів державного бюджету і національного багатства загалом. При цьому решта ренти привласнюється у тіншовому секторі, спрямовується до офшорних зон. Зокрема, рентну орієнтацію мають всі інтегровані суб'єкти господарювання аграрного сектора економіки, привласнюючи до 80 % рентних і квазірентних ефектів [3].

Одним із дієвих механізмів вилучення ренти вважаємо податок з обороту та переорієнтацію фіскальної політики на рентну. Усупільнена в такі способи рента має нагромаджуватися на спеціальних державних рахунках, становити національне надбання. Це сприятиме перетворенню ренти на дієвий інструмент фінансового регулювання розвитку національної економіки, забезпечивши додатковий ресурс для потреб місцевого самоврядування і сільських громад, тим самим слугуватиме поверненню цього надходу тим, хто має на нього конституційне право.

Список використаних джерел:

1. Данилишин Б. М. *Формування політики рентних відносин і рентного регулювання. Актуальні проблеми формування рентної політики в сучасних умовах.* Київ : РВПС України НАН України, 2007. Ч. 1. С. 5–14.
2. *Національні рахунки України за 2018 рік : стат. зб. / за ред. І. М. Нікітіної.* Київ : Держаналітінформ, 2020. 256 с.
3. Lupenko Yu. O., Gutorov A. O., Gutorov O. I. *Investment Ensuring for Development of Integration Relations in the Agricultural Sector of Ukrainian Economy. Financial and Credit Activity : Problems of Theory and Practice.* 2018. Vol. 4, No. 27. Pp. 381–389.

УДК 331 : 658.3

Й.П. ЗВОНАР

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри менеджменту та управління економічними процесами,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СУЧАСНИЙ СТАН СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Оскільки глобалізація є явищем всепланетарним, всеохоплюючим та багатоаспектним, то очевидним є той факт, що жодна сфера людської життєдіяльності не

залишається поза зоною її впливу. Особливо це стосується сфери соціально-трудових відносин, яка розвивається і функціонує під впливом великої кількості різноманітних за своєю сутністю чинників економічного та соціально-політичного характеру.

На даний момент часу можемо констатувати, що глобалізаційні процеси майже повністю нівелювали змістову наповненість таких понять як національний або регіональний ринок праці. Це пов'язано з суттєвим зниженням, а у деяких випадках майже повним зникненням бар'єрів для вільного переміщення робочої сили в межах єдиного світового ринку праці. Цей ринок функціонує на тих же засадах, що і будь-який інший ринок, тобто закони ринку тут діють в тій самій мірі, що й на ринку товарів, послуг чи інвестицій. Регулювання світового ринку праці в умовах глобалізації все більше здійснюється саме на міжнародному рівні, зокрема – Міжнародною організацією праці (МОП), а не національними регуляторними інституціями. Це не означає зменшення важливості реалізації державної політики у сфері регулювання соціально-трудових відносин, зокрема, політики зайнятості; просто регулювання ринку праці повинно відбуватися з врахуванням того, що трудові ресурси функціонують та залучаються у виробництво у відповідності з процесами та тенденціями, які мають місце на світовому (відкритому та глобальному) ринку праці.

Сучасні глобалізаційні процеси вимагають посилення ролі міжнародних організацій у сфері регулювання світового ринку праці. Найперше виникає необхідність уніфікації стандартів праці, кваліфікації робочої сили, укладання міжнародних договорів, розробки освітньо-кваліфікаційних орієнтирів для національних ринків праці [1, с. 207].

Вплив глобалізації на різні сфери життя суспільства не можна оцінювати однозначно, тобто тільки з позитивної чи тільки з негативної точок зору, тому регулювання соціально-трудових відносин повинно бути спрямовано, з одного боку, на зниження негативного впливу глобалізації на ринок праці; з іншого боку – на пошук можливостей для максимального використання переваг вільного ринку робочої сили в інтересах національної економіки.

Деякі з науковців поділяють думку, що від глобалізації більшою мірою «виграють» держави з розвинуеною конкурентоспроможною економікою, ніж економічно слабші країни. Щодо сфери соціально-трудових відносин, то частково дане твердження є справедливим. Держави з потужною постіндустріальною та наукоємною економікою акумулюють значний людський інтелектуальний ресурс, оскільки саме в них створюються найкращі умови для реалізації високоосвіченими фахівцями та науковцями свого потенціалу. В той же час країни з нижчим рівнем економічного розвитку стикаються з проблемами деформації ринку праці в бік переважання тих сфер зайнятості, які не потребують високого освітньо-професійного рівня. Як стверджує Ястремська Н.М., «...відбувається зменшення на ринку праці робочих місць із високою і середньою освітнім рівнем, створення таких робочих місць, які погіршують професійну структуру та перспективи зайнятості у галузях, які можуть і повинні стати пріоритетними, зменшення попиту на накопичений людський капітал тощо [2, с. 58].

Усі ці негативні прояви глобалізаційних процесів яскраво проявляються на прикладі України, яка з року в рік втрачає людські ресурси внаслідок того, що найбільш економічно активна частина населення знаходить можливості для успішного працевлаштування за кордоном.

Необхідно акцентувати увагу на позитивному характері впливу глобалізації на сферу соціально-трудових відносин, який пов'язаний, насамперед, із відкриттям принципово нових можливостей та сфер прикладання праці для носіїв трудового потенціалу. Маємо на увазі те, що в умовах стрімкого розвитку «інформаційного суспільства» по-перше, зростає попит на інтелектуальну працю та творчі здібності; по-

друге, майже повністю зникають бар'єри для реалізації власного соціально-трудового потенціалу в межах єдиного, цілісного, глобального ринку праці.

Інформаційна складова процесу глобалізації дає можливість удосконалити організацію праці і домагатися необхідної гнучкості робочої сили. Виступаючи об'єктивним чинником світового розвитку і усуваючи обмеження на переміщення праці й капіталу через кордони, глобалізація відкриває нові можливості для розвитку економіки, а відповідно і ринку праці України через зростання контактів і зв'язків у сфері економіки, торгівлі, технологій, культури, інформації. [3, с. 171].

Усі згадані позитивні аспекти трансформації соціально-трудових відносин під впливом глобалізації здійснюються та реалізуються майже повністю без участі держави як регулятора. Однак для підтримки продуктивної самозайнятості учасників глобального ринку праці держава може заохочувати дистанційні відносини між роботодавцями та співробітниками, створюючи та розвиваючи відповідну інформаційну інфраструктуру, забезпечуючи умови для професійного саморозвитку «фрілансерів», здійснюючи консультативну підтримку таких осіб на шляху їх пошуку закордонних роботодавців тощо.

Поширеною є думка, що працевлаштування значної частини працездатного населення за кордоном є свідченням вкрай неефективного використання соціально-трудового потенціалу країни. Однак в умовах глобальної економіки така ситуація є, по-перше, об'єктивною, по-друге, такою, що характерна для переважної більшості країн світу, незалежно від рівня економічного розвитку та якості трудових ресурсів. Щодо українських реалій, то низький рівень попиту на працівників з високими кваліфікаційними та освітніми характеристиками, який має місце на вітчизняному ринку праці, є стимулом для пошуку роботи в межах глобального ринку праці.

Слід зазначити, що дистанційні відносини між роботодавцями та співробітниками з різних країн здебільшого мають місце у випадках найму висококваліфікованих працівників.

Така форма соціально-трудових відносин має цілий ряд позитивних аспектів:

- по-перше, населення з високими професійно-освітніми характеристиками отримує значно ширші можливості реалізувати свій трудовий потенціал, ніж в умовах обмеження сфери прикладання праці національними кордонами;

- по-друге, працівники отримують від закордонних роботодавців гідний рівень заробітної плати, ці грошові надходження можуть позитивно впливати на національну економіку, перетворюючись на інвестиції, підвищуючи купівельну спроможність населення тощо;

- по-третє, здобутий досвід роботи у закордонних компаніях може виступати додатковим і дуже дієвим чинником зростання якості людського потенціалу, який в подальшому може бути використаний для розвитку національної економіки;

- по-четверте, активне залучення працівників до глобальних соціально-трудових відносин та зв'язків сприяє поглибленню зовнішньоекономічних зв'язків на різних рівнях, інформаційному, культурному обміну, більш швидкому поширенню технологічних, організаційних та управлінських інновацій тощо.

Таким чином, процеси глобалізації здійснюють значний вплив на стан соціально-трудових відносин у загальносвітовому вимірі, створюючи базис для якісно нового етапу розвитку сфери зайнятості – етапу, пов'язаного із становленням інформаційного суспільства та економіки знань.

Список використаних джерел:

1. Давидюк Л. П. Становлення світового ринку праці в умовах глобалізації: просторово-методологічний аспект. Вісник Приазовського державного технічного

університету : зб. наукових праць. Маріуполь, 2015. Вип. 29. С. 203-210. (Серія : Економічні науки).

2. Ястремська Н.М. Проблеми впливу глобалізації на соціально-трудові відносини та реформування державної політики зайнятості. Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Финансовый механизм решения глобальных проблем : предотвращение экономических кризисов» (Днепропетровск, 20-21 сентября 2012 г.). Дніпропетровськ, 2012, с. 58-59.

3. Ляш О.І. Ринок праці у контексті сучасних тенденцій глобалізації економіки. Національний лісотехнічний університет України 2007, вип. 17.1. с. 170-173.

УДК 339.727

М.В. ІГНАТИШИН

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів,

М.І. ІГНАТИШИН

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри галузевого машинобудування,
природничих дисциплін та інформаційних технологій,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна

ВАЛЮТНИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ДИСБАЛАНСІВ

Формування валютних курсів – складний процес, який відбувається під впливом взаємодії багатьох чинників, що впливають на попит та пропозицію валюти як прямо, так і опосередковано.

Основними наслідками девальвації національної валюти є подорожчання імпортової продукції, розрахунки за яку здійснюються в іноземній валюті, а згодом – продукції галузей української економіки, передусім внаслідок подорожчання пального і збільшення транспортних витрат.

Постійне перевищення обсягів купівлі іноземної валюти над обсягами її продажу є характерною ознакою валютного ринку 2016–2017 рр.

Перевищення попиту над пропозицією характерне для ринку пропозиції. За таких умов носії пропозиції мають владу на ринку, а отже, мають можливість диктувати йому свої умови. Найсуттєвішим елементом прояву такої влади продавців іноземної валюти є стабільно високий її курс. Результатом такої взаємодії є девальвація української гривні. Водночас необхідно відзначити перманентність такого явища, тому можна говорити про те, що відмова від застосування адміністративних методів стабілізації валютного ринку та загальна лібералізація валютної політики в Україні впродовж 2014–2018 рр. не принесли бажаних результатів і реальні ринкові механізми ціноутворення не працюють на валютному ринку [1].

У 2015 р. курс гривні за короткий період досягає історичного мінімуму – більше 30 грн /дол., потім швидко зростає, і надалі певний час коливається у межах 20–24 грн/дол., змінюючись різкими стрибками.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>